

ВПЛИВ СОРТОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ

Коба М.В., магістр 1-го року навчання*

*Науковий керівник: к. с.-г. наук, доцент Бараболя О. В.

Досліджено врожайність гібридів соняшнику Одеський 123, Одеський 122, Одеський 149 та Харківський 58 та якість олії.

Одним з резервів збільшення валових зборів насіння соняшнику є впровадження у виробництво нових високопродуктивних, високоолійних гібридів. Оцінка гібридів в конкретних виробничих умовах вирощування дає змогу ґрунтовніше рекомендувати кращі з них виробництву. Як показали наші дослідження, найбільшу врожайність забезпечили середньоранні гібриди - Одеський 123 та Харківський 58.

Так, у 2008 р. найбільша врожайність була у гібрида Харківський 58 – 23,8 ц/г, у 2009 р – 26,9 ц/га, дещо менша вона була у гібрида Одеський 123-відповідно до років на 2,6 і 1,2 ц/га. Гібрид Одеський 149 дав найменшу врожайність – у 2008 р. 16,4 ц/га., у 2009 році – 19,8 ц/га в гібрида Одеський 122 вона становила 18,7 і 21,6 ц/га.

Як свідчать результати досліджень, гібриди мали різну масу 1000 насінин. Відрізнялась вона і за вирощування. Так, в 2008р. – найдрібніше зерно було в гібрида Одеський 123, а в 2009р. – в Одеського 149. Нестабільна маса 1000 насінин була і в гібриду Одеський 122. У 2008 р. він був за крупністю на другому місці, а в 2009 році - на третьому. Досить ваговите насіння було в гібриду Харківський 58. В 2008 році маса 1000 насінин становила 73,7 г., в 2009 році - 69,8г. Це найбільший показник ваговитості насіння.

Вміст домішок в насінні соняшника менше залежав від гібридів, а більше від погодних умов року. Так, у досить зволоженому 2008 році в період формування і досягання насіння був менший вміст смітних домішок, а в досить посушливому 2009 році він був більший. Пояснити це можна тим, що кошики були досить сухі і більше подрібнювались. Щодо олійних домішок, то навпаки більше їх було в 2008 році. В основному це було недозріле, недорозвинуте насіння, щупле білясте, зі слабкою лузгою. Спостерігалась і різниця в кількості олійних домішок залежно від гібридів. Найбільше їх в 2008 році було в гібриду Одеський 123 – 4,1%, дещо менше але практично на одному рівні було в гібрида Харківський 58 – 3,8%. Найменше олійних домішок було в гібридів Одеський 149 – 2,8 % та Одеський 122 – 3,0%, але вони знаходились на однаковому рівні.

Таке насіння після комбайнування необхідно додатково очистити. Неочищене вологе насіння дуже швидко самозігрівається, що спричиняє необоротні біохімічні процеси в ядрі, внаслідок чого воно псується – збільшується кислотність олії. Для післязбиральної обробки ми використали зерноочисні машини ОВП – 20А.

Одним з основних показників, який характеризує якість насіння, є вихід ядра. Він залежить як від сортових властивостей, так і умов вирощуван-

ня. Більший вихід ядра був в усіх гібридів за зволжених умов вирощування – 2008 рік. В той же час, в цей рік вирощування найбільший вихід ядра був у гібрида Харківський 58. У 2008 році він становив 88,5%, у 2009 році – 85,9 %. Дещо менший він був у гібрида Одеський 123, відповідно до років на 2,4 і 2,1%. Найменший вихід ядра був у гібрида Одеський 149 – 79,4 і 82,4 %.

Якість олії визначають за зовнішнім виглядом, фізичними властивостями і хімічним складом. Харчова олія за зовнішнім виглядом повинна бути повністю прозора, світло-жовтого кольору, серед фізичних показників визначають кількість осаду.

Найбільший вихід олії, як і вихід ядра, в обидва роки досліджень був у гібриду Харківський 58, у 2008 році він становив 48,5 %, у 2009 році – 49,9 %. Дещо менший він був у гібрида Харківський 123 – 46,4 і 48,3 %, а найменший він був у гібрида Одеський 149 – 40,1 і 44,1 %. В той же час і умови погоди також вплинули на вихід олії. Меншим він був у зволоженому 2008 році і більшим у посушливому 2009 році.

Колір олії в усіх гібридів відповідав стандарту і був від прозорого до світло-жовтого.

Вміст осаду важливий показник якості олії. Він був більшим, що негативно, у гібрида Одеський 122 – 4,9 і 4,1 %, найменшим у гібрида Харківський 58 – 2,4 і 2,1 %.

Збір олії з гектара є основним показником господарської цінності гібридів соняшнику. Найбільшим він був у гібрида Харківський 58 - 11,54 і 13,42 центнера з гектара, найменшим у гібрида Одеський 149 – 6,57 і 8,73 центнера з гектара. Збір олії з гектара залежить як від урожайності, так і від виходу олії, або від вмісту олії в насінні. В цих випадках він був на користь гібрида Харківський 58.

Список використаної літератури:

1. Авакумова Л. Г. Влияние условий выращивания на качество семян и масла подсолнечника // Справочник по переработке семян масличных культур. -К.: Урожай, 1988.- С. 12-23.

2. Березовиков П. Д. Химический состав семян подсолнечника // Справочник по переработке семян масличных культур, - К.:Урожай, 1998. – С. 24-28.

3. Жемела Г.П. Стандартизація та управління якістю продукції рослинництва. - Полтава, 2006. -212 с.

4. Поліщук С.Ф. Вплив основних факторів навколишнього середовища на якість насіння соняшника // Вісник сільськогосподарської науки,1999.- №5.-С.21-23.

5. Поліщук С.Ф. Вплив основних факторів навколишнього середовища на якість насіння соняшника // Вісник сільськогосподарської науки,1999.- №5.-С.21-23.

6. Щербаков В.Я. Соняшник: Технологія вирощування, якість насіння. – Одеса, 2004. – 148с.